

<https://us02web.zoom.us/rec/share/g1YiAVnyrO9wkUQ6FIL2eKlt5RgQjlnjGmoRxenU0HCJxAKVDY8E56k7XDhPECVj.WvjdkRJ0Ab76z-DH?startTime=1652086052000>

קישור לשיעור זום

שיעור צח סעיפים ג-ד

שאלה : ראובן נוהג שלא לאכול ירקות מהיתר מכירה. בנו של ראובן הביא מהגן ירק מהיתר מכירה ושפך אותו, בקדירה על האש, שיש בה ירקות מאותו מין (יבול נכרי). וידוע שיש רוב ירקות יבול נכרי, ואין ידוע אם יש שישים.

- האם יש כאן ספק חסרון ידיעה? ענה מסברה.
- מחמת מה יש עוד להקל בזה?

סעיף ג: ספק הבא מחסרון ידיעה אינו ספק

מרדכי מסכת עבודה זרה פרק השוכר את הפועל רמז תתנד

וא"כ איסור שנפל בקדירה ואח"כ נשפכו המים ולא ידעינן אי הוה בהו ס' אי לא, הוי ספיקא דרבנן ולקולא. אמנם היכא דלא שפכו, אך אינו יודע לשער, אין זה ספיקא דרבנן למיזל לקולא, שהרי אין זה קרוי ספק דבר שחכמים יכולין לברר דדעת טפשינ אינו כלום.

חולין צז ע"ב: אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא: וכחל עצמו אסור, ואי נפל לקדירה אחרת אוסר. אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן: כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן? פשיטא דבדידיה משערינן דאי במה דנפק מיניה מנא ידעינן.

רשב"א בת"ה (ארוך ב"ד ש"א ז): ומכל מקום כשהיתר ואיסור לפנינו ואי אפשר לעמוד על שיעורו אף על פי שהוא מאיסורים של דבריהם אסור, והולכין בו להחמיר, שהרי כחל מדרבנן ואפילו הכי אמרינן דבדידיה משערינן, משום דמאי דנפיק מיניה לא ידעינן.

ר"ן (לה: סוף דיבור ראשון) טעמו של דבר משום דבדבר שאי אפשר לעמוד עליו אי אזלינן לקולא יהיו כל האיסורים בספק וכל אחד ישער במה שנראה בעיניו ולפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן. אבל במה שאינו בא אלא באקראי בעלמא כגון אם נשפך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא.

סעיף ג: במה דברים אמורים, כשנשפך. אבל איסור שנתערב בהיתר, והוא לפנינו, ואי אפשר לעמוד על שיעורו, אף על פי שהוא מאיסורים של דבריהם, אסור.

פתחי תשובה יורה דעה סימן צח

(ח) לעמוד על שיעורו. עיין (בתשובת אמונת שמואל סי' כ"א /כ"ח/) שכתב דקטן או עובד כוכבי' ששמו דם בקדרה של בשר וידוע שנתבטל ברוב אלא ספק אם יש ס'?
כיון דדם שבישלו דרבנן, ספק כי האי שאינו מוטל עליו לידע הוי ממש כנשפך, דתולין להקל. ולא שייד לומר דדעת שוטים הוא זה שהרי אינו נביא לידע כמה נפל. וכ"ש לטעם הר"ן (הובא בבה"ט סק"י) כיון דמילתא דלא שכיחא הוא ודאי דינו כנשפך. ומ"מ לא החליט הדבר רק להלכה ולא למעשה ... ועיין פמ"ג שכתב דאף שיש עובד כוכבי' א"צ לברר להטעימו לקפילא כיון שאין אנו נוהגים לסמוך כלל על עובד כוכבי' הוי כלא אפשר לברורי ע"ש:

אבל הש"ע פסק (פא סעיף ב): גבינות שנעשו מחלב בהמה ונמצא טריפה, אם הוא טרפות שאפשר שלא אירע לה אלא עתה ... מותרת, דאמרינן השתא הוא דנטרפה. אבל אם ידוע שקודם שחלבה נטרפה... כל הגבינות שנעשו מחלבה, אסורות. ואם נטרפה ע"י סירכא, אין אוסרין הגבינות שנעשו מחלבה, משום דהוי ספק ספיקא.

והטור פירש: מפני שאם היינו בקיאים לברר אפשר שהיה להן היתר ע"י בדיקה אי"כ ה"ל ס"ס.

ומקשים דא"כ דחסרון בקיאות שמיה ספק.

הט"ז (ו) תירץ: דדוקא כאן דיש חסרון בקיאות למי שאינו בקי, אבל לאחרים ודאי יוכל להתברר זהו דוקא לא מיקרי ספק כלל משא"כ בסירכא דהתם כל הדור אינם בקיאים בזה. לפי הט"ז ספק לכל העולם נחשב ספק גמור.

אבל **הש"ך בנקודות הכסף** כתב דלק"מ דהתם מדינא כשר דאפשר למבדק, אלא דמחמירים ואמרינן דלא בקיאי אנו בבדיקה, הילכך ודאי ספק מעליא הוא. משמע מהש"ך שגם בספק לכל העולם לא נחשב ספק.

וכך כתב הפר"ח דלא מקרי חסרון ידיעה שהרי אפי' חכם גדול ובקי בבדיקה אינו רשאי לסמוך על בדיקתו והו"ל כאילו אינה הריאה לפנינו דהוי ספק גמור.

בספר טהרת הבית (חלק א עמ' תלד) הרב עובדיה זצ"ל הביא דעת **השדי חמד** (דברי חכמים ס' סח), שסבירא ליה **שספק חסרון ידיעה לכל העולם חשיב שפיר ספק**, כדין בין השמשות דאזלינן ביה לקולא בספקא דרבנן משום דהוי ספק לכל העולם.

והביא גם כן סברת **המשאת בנימין** (ס' ג) **שלענין ספק ספיקא לא איכפת לן מאי דהוי ספק חסרון ידיעה**, משום דהא דספק חסרון ידיעה לא חשיב ספק אין זה אלא מדרבנן, דמדאורייתא חשיב ספק גמור, ובצירוף ספק אחר יש להקל משום ספק ספיקא דאורייתא, וספק אחד מדרבנן.

והרב פסק ג"כ **דכל מחלוקת הפוסקים באיסור דרבנן לא חשיב ספק חסרון ידיעה**, שכיון שאין בכוחינו להכריע הו"ל כספק לכל העולם.

סעיף ד: צריך ששים כנגד כל האיסור, מפני שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו

שאלה: בישל בטעות חתיכת בשר שלא הוכשרה מדמה בתוך סיר ירקות. כמה ירקות צריך כדי להתיר הירקות?

הראב"ד כתב (תמים דעים ס"י ז) דלא אמרו אלא בכחל וכדומה לו שאינו חוזר להיתרו הראשון וכדאמרינן וכחל עצמו אסור. אבל כל דבר שחוזר להכשירו ככף חולבת שנתחבה בקדירה של בשר או בהיפך שחוזרת להכשירה בהגעלה או בשר שנמלח ונאסר משום דם שחוזר להכשירו על ידי מליחה **אין משערין אלא במאי דנפק מינה באומד יפה**. וכתב וכבר נעזרתי בקבלה זו מפי הרב ר' יוסף אבן פליט ז"ל ומן הטעם הזה אמר לי אלו דברי הרב ז"ל.

אבל **הרשב"א** (תוה"א ב"ד ש"א א:) פסק שלעולם **אין משערין אלא בכולו**, כמו דעת התוס' ודעת הרמב"ן.

והב"י כתב שמדברי הר"ן נראה שהוא נוטה לסברת התוס' דכיון דתלינן טעמא משום דלא ידעינן כמה נפק מיניה אפילו בדבר החוזר להכשרו משערין בכולו.

הלכה הש"ע פסק כהרשב"א

הרב עובדיה זצ"ל (הליכות עולם ח"ו קיט) כתב **שאפשר לצרף דעת הראב"ד, דמשערין במאי דנפק, עם עוד התרים לספק ספיקא**. והביא כמה ראשונים שפסקו כהראב"ד: ספר האשכול, האורחות חיים, הראב"ה ועוד. וכגון בשר שנתבשל בלא מליחה, שהכלים אחר מעת לעת אינם צריכים הגעלה, ומותר לבשל בהם בלא הכשר.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן צח סעיף ד

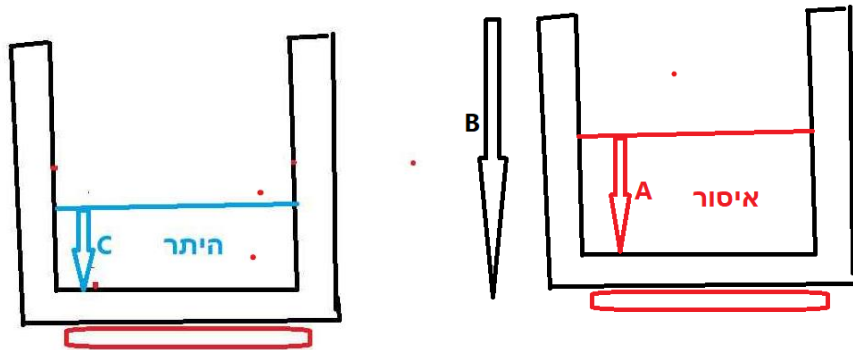
איסור שנתבשל עם היתר, אפילו מכירו והוא שלם וזרקו, צריך ששים כנגד כל האיסור, מפני שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו.

ש"ך ו: איסור שנתבשל עם היתר- אפי' איסור דרבנן. וכך בפר"ח (ח).

ער"ה יא: אפי' אם הקדרה של ספק איסור צריך לשער בכל הקדרה ולא משערין במאי דנפיק מיניה. רק באיסור דרבנן יש להקל. והז"צ (מ) כתב דלמעשה צ"ע.

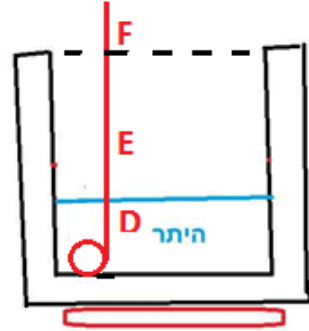
ז"צ מא: גם שהקדרה אין בה תבשיל אלא עד חציה צריך לשער בכל הקדרה משום שהזיעה עולה בכולה.

שאלה: התבשל איסור בסיר חדש עד לגובה A. האם האיסור נבלע בכל גובהו ובכל עוביו של דופני הכלי? ריקנו את האיסור מהסיר ובישלו היתר באותו יום. מה נפח ההיתר צריך להיות כדי להתיר אותו?

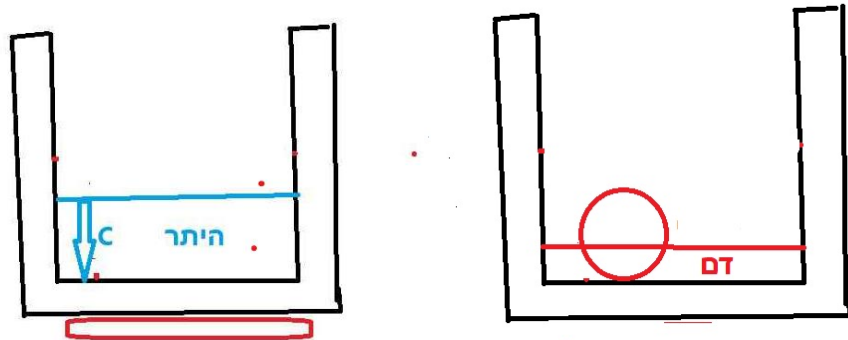
שאלה: תחב כף שבלעה איסור וכתב אותה באותו יום בהיתר שעל האש. מה נפח ההיתר כדי להתירו?

למד"א שלא אומרים חס מקצתו? למד"א שאומרים חס מקצתו?

שו"ע סעיף ד: ... לפיכך המבשל בקדרת איסור שהיא בת יומא, או תחב כף של איסור בהיתר, צריך ס' כנגד כל הקדירה וכנגד כל מה שתחב מהכף, שאין אנו יודעין כמה בלעו, בין שהם של חרס או עץ או מתכת... ויש מי שמחמיר בכף של מתכת להצריך ס' כנגד כולו, אפילו לא הכניס אלא מקצת, משום דחם מקצתו חם כולו. הגה: ונוהגין כסברא ראשונה.

שאלה: מלחו בשר בטעות בכלי סגור. האם האיסור נבלע בכל גובהו ובכל עוביו של דופני הכלי? באותו יום בישלו היתר. כמה צריך להיות נפח ההיתר כדי להתירו?

הגה: ובלבד שבלעו ע"י רתיחת אש, שאז הבליעה הולכת בכל הכלי, אבל על ידי רתיחת מליחה אינו נבלע בכלי רק כדי קליפה, וא"צ לשער רק כדי קליפה (מרדכי פכ"ה ובארוך כלל כ"ד). וע"ל סימן ס"ט.

שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סימן ד

א) הנה הראב"ד בשו"ת תמים דעים (סי' ז) כתב, ולענין שאר החתיכות, אי בדידה משערינן או במאי דנפק מינה, הלכה זו רופפת בידינו שאין לנו ראייה להתיר, אלא שאנו נוהגים בה היתר מפי רבותינו, וכך דעתי נוטה להתיר, ומעשים בכל יום אנחנו עושים בכפות וקערות של חלב שהוכנסו לקדרה של בשר, או בהיפך, ואנו מורים בהן להתיר. גם מפי הרב רבי יוסף בן פלאה נעזרתי, ומזה הטעם, שכל דבר שחוזר להיתרו אין משערים אותו בגופו, וכן הדין בחתיכה של

בשר שאין איסורה אלא משום דם, והרי היא חוזרת להיות ע"י מליחה, הילכך אין משערים אותה אלא ביוצא ממנה, אלא שאומדים אותו יפה שלא יבא לידי ספק, ואיך נחשוב אותה כולה איסור, וההיתר נשאר לפנינו בעין, ונראה שלא חסרה מדתו. עכת"ד.

(וכ"ה בשו"ת הראב"ד הנד"מ ס"ס צב). וכן בספר **האשכול** ח"ג (סי' כז, עמוד עח), הביא סברא זו, בלי חולק. [וע"ש]. וכן כתב בשו"ת **ראב"י** (סי' קפו), ושכן שמע מפי הרב ר' **יוסף בן פלאת**. ע"ש.

והגאון רבינו **ישעיה הראשון בס' המכריע** (סי' סט),

והרב **בעל העיטור** (בדין הכשר הבשר שער א' דף יא ע"א), **בפרדס הגדול לרש"י** (סי' רכד), וכ"כ **בארחות חיים** ח"ב (הלי איסורי מאכלות אות יג, עמוד רפו), גם בעל **המאורות** חולין (עמוד ריד) והרב ר' **יוסף בן פלט** כתב, **דלא אמרינן בדידיה משערינן אלא בדבר שאין יכול להחזירו להכשרו כגון כחל וכיו"ב**, אבל הכף שיכול להחזירה להכשרה בהגעלה, ולא הוא היא גופא איסור וכו', שהמרדכי בשם **ראב"ה** כ' ג"כ דבמאי דנפק משערינן. ע"ש. וז"ל **רבינו ירוחם** (נתיב טו אות כה, דף קלה ע"א): **ורבי דוד הכהן בר' לוי** במאי דנפק מניה משערינן, אפי' אין הקדרה רותחת, וה"ה בחתיכה שבישלה בחלב שבה דבמאי דנפיק מניה משערינן, אם יש בחתיכה ששים כנגד החלב בטל, והחתיכה אסורה ושאר החתיכות מותרות וכו'. ע"ש. (וכן הובא ד"ז בקיצור בב"י סי' סט בשם הא"ח). ושם (באות כח דף קלו סע"ג) כ', כזית בשר שנפל לתוך יורה רותחת של חלב, בשר אסור, וחלב מותר אם יש בחלב ששים לבטל טעם הבשר כלומר השמנונית הנפלטת, ואף על פי שאין בחלב כדי לבטל כל הכזית. ע"כ. ומרן הב"י (סי' צב) בבדק הבית, כתב ע"ד רבינו ירוחם אלו, ואין דבריו נכונים, מדאמרינן בגמ' (חולין צז ב) דבכוליה משערינן דאי במאי דנפק מניה מי ידעינן כמה נפק מניה. ע"כ. ובשבולי הלקט ח"ב (סי' כט) כתב, וגבי כף חולבת וקדרה של בשר תיקנו הגאונים לשעורי בדידיה, וה"ט משום דלא ידעינן כמה נפק מניה. ע"כ. משמע שזהו מתקנת הגאונים. וצ"ע.

ולעומת הפוסקים הנ"ל, הנה הרמב"ן חולין (צז ב) הביא דברי הראב"ד שהורה למעשה דבמאי דנפק משערינן, ושנעזר מפי השמועה מפי הרב ר' **יוסף בן פלט**, וכתב, והסברא קרובה על דרך אפשר לסוחטו מותר, אבל מכיון שבגמ' אמרו "דאי במאי דנפק מניה מי ידעינן כמה הוי" ולא עירבו טעם אחר, מוכח שאין חילוק והפרש בכל האיסורים דבדידיה משערינן, וכן דעת רבותינו הצרפתים. ע"ש. וכ"כ הרשב"א בחידושיו שם. וכ"כ עוד בתורת הבית (בית ד' ריש שער א). ע"ש. וכן דעת הר"ן שם. גם הרא"ש בפרק כל הבשר (סי' מה) כתב, ובשר שנתבשל בלא מליחה צריך ששים לבטל כל החתיכה, משום דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה. ע"ש. וכן פסקו הטור וש"ע (סי' סט סעיף יא). ועי' בב"י (סי' צד) בבדק הבית, שהביא מחלוקת הראב"ד והרמב"ן, וכתב, ובסי' צח אכתוב שהסכימו הפוסקים כד' הרמב"ן. ושם בסי' צח הביא דברי הרשב"א והר"ן דס"ל כד' הרמב"ן, ודלא כהראב"ד. וכן דעת הטור שם.

וכן פסק מרן בש"ע (סי' צד ס"א וסי' צח ס"ד), שהתוחב כף חולבת בקדרה של בשר, או להיפך, משערים נגד כל מה שנתחב מהכף לקדירה. וכ"כ הפר"ח והאחרונים שם.

אמנם בשו"ת גנת ורדים (חיו"ד כלל א סי' כט) הביא מ"ש מרן הב"י (סי' סט) בשם הא"ח, שהסתמך ע"ד הראב"ד דבמאי דנפיק משערינן, וכתב, שיש לעמוד על שיעור פלטה זו באופן שיקח חתיכת בשר כשיעור חתיכה זו, ואחר ההדחה ימלחנה כדת בכלי מנוקב, ויניחו תחתיו כלי שאינו מנוקב, והדם המתקבץ בכלי ישערו ששים כנגדו, ונמצא שאפשר לעמוד על שיעור הדם שנפלט מחתיכה שלא נמלחה, וא"כ אין ראוי להחמיר ולשער נגד כל החתיכה, ובנ"ד לכל המרבה שיעור דם שנוזל מתרנגולת יהיה כשיעור ביצה, ואם יש בכל הקדירה שיעור ששים ביצים יש להתיר, וקבל האמת ממי שאמרו וכו'. ע"ש.